

Hozzászólás az ézredvég vitához

Az elmúlt hónapokban több rövid közlemény is megjelent a Meteorban a harmadik évezred kezdetével kapcsolatban. Aki ezek alapján próbálta meg kialakítani saját álláspontját, igencsak nehéz helyzetben lehet. Nem szeretném most ezt a zűrzavart az egyes érvek és ellenérvek részletes elemzésével fokozni, csupán a kérdés lényegét próbálom meg röviden összefoglalni, és utalok a téves magyarázatok és gondolatkísérletek kiindulásaként szolgáló leggyakoribb félreértésekre.

Egy évezred ezer egymás után következő esztendőből áll. Az ezer, mint számérték ugyanaz a hétköznapi józan ész szerint, a matematikában, a történelemben, a csillagászatban, a kronológiában, a hentesnél és az élet bármely más területén. Aki tehát 999, 1001 vagy netán 513 évet tartalmazó évezredet szeretne használni, az teljesen egyéni, másokkal nem „csere-szabatos” fogalmat alkalmaz.

Ha egy évezred ezer évet tartalmaz, akkor könnyen megadható, mikor telt el egy tetszőlegesen kiválasztott időponttól kezdve mondjuk két évezred. Az idő múlását jelképező egyenesre (koordinátatengelyre) rajzoljuk rá ezt a kiválasztott időpontot. Ettől kiindulva mérjünk fel egymás után kétezer darab egy év hosszúságú szakaszt (a valóságban a szökőévek miatt kétféle, kicsit eltérő hosszúságú szakaszt alkalmazunk). Ahol a kétezredik ilyen szakasz véget ér, ott kezdődik a (kiindulásunktól mért) harmadik évezred.

Eredeti problémánkban most már csak egy vitás kérdés marad: ki, vagy mi dönti el ennek a kiinduló pontnak a helyét? Nos, ezt a kitüntetett pontot, azaz a ma használatos időszámításunk kezdetét *Dionysius Exiguus* római apát rajzolta be az időtengelyre. Dionysius

feladata az volt, hogy az egyház felkérésére csaknem egy évszázadra előre kiszámolja a húsvét vasárnapok dátumát. Ezekhez a táblázatokhoz — saját munkájának egyszerűsítésére — találta ki 532-ben az új időszámítást. Rendszere néhány évszázad alatt elterjedt, a XI. századra már általánossá vált Európában, ma pedig hivatalosan az egész világon ezt használják.

Az Exiguus által javasolt időszámítás-kezdő időpont teljesen egyértelműen berajzolható az időtengelyre, mert annak helyzetét más — az ő korában használatos — naptári rendszerekhez képest adta meg. Ez az időpont pedig éppen a mai időszámításunk 1. sorszámú jelzett esztendejének a kezdete. Ezek után tehát az ézredvég-vita szempontjából teljesen lényegtelen, hogy Exiguus milyen „nevet”, megjelölést, azonosítót adott ennek az időszámításunk kezdő időpontjával indult esztendőnek. Nevezhette volna számok helyett az abc első betűjével, vagy a tizenkét apostol egyikének a nevével. Amikor mi elkezdjük számlálni az első két évezred esztendőit, akkor úgyis ezen kell kezdenünk a számlálást. Csak egyszerűsíti a dolgunkat, hogy Exiguus is úgy gondolta, az éveket számlálni kell, és értelemszerűen az új időszámítás kezdetével induló évek az 1. sorszámot adta. Utólag ugyan nem bizonyítható, de megkockáztatom, hogy ha ismerte volna a nulla számot, akkor sem dönt másképpen, hiszen ma is egyessel kezdünk minden gyakorlatban használt számlálást vagy sorszámozást. Így aztán Exiguus megtakarította számunkra mindazt a méricskélést és számolgotást, amit az előző bekezdésekben leírtam. Csak ránézünk a naptárra, és látjuk, hogy az 1999-es év a jelenleg használatos időszámítási rendszerünk kezdőpontjától kiindulva az 1999. sorszámú. A következő év lesz a 2000., tehát a második évezred utolsó éve.

A leírtakból az is kiténik, hogy az ézreddek számolása szempontjából ma már teljesen mindegy, mit állapít meg a kutatás Krisztus tényleges születési

éveként, de még az sem befolyásolja a dolgot, hogy a keresztény egyházak mit tekintenek Krisztus jelképes születési időpontjának. Ezek a tények ugyanis nem változtatnak azon a másik történelmi tényen, hogy a ma világszerte érvényben lévő, „hivatalos” időszámítás kezdőpontját Exiguus csaknem 1500 évvel ezelőtt egyértelműen kijelölte, a hagyomány pedig megőrizte, sőt az egész világon hivatalossá tette. Aki tehát mondjuk egy évvel ezen időpont előtt (után, mellett, fölött) kezdí az első évezred éveit számlálni, az saját, egyéni időszámítást használ.

Mik hát a leggyakoribb félreértések, amikből a téves következtetések, bizonyítások, gondolatkísérletek kiindulnak?

Az évszám egy *sorszám*, amivel az idő egy év hosszúságú szakaszait sorszámozzuk, megnevezzük, azonosítjuk. Sokan keverik ezt érveléseik során az év nevű *időtartammal*. Az évek, mint a csillagászok által többféleképpen is definiált időtartamnak beszélhetünk tört részéről; egy évszámnak, mint sorszámnak azonban értelmetlen tört részéről beszélni. Ezzel rokon az a tévedés, amikor az idő múlását jelképező számegyenesnek nem az egy esztendő jelképező szakaszait, hanem a szakaszok közötti osztáspontokat akarja valaki az évszámmal megjelölni.

Félreértések adódnak a *kronológiai évszámolás* helytelen értelmezéséből is. Mint az közismert, az időszámítás kezdete előtti éveket szintén egytől kezdjük sorszámozni, eszerint a Kr. u. 1-et megelőző a Kr. e. 1. év. Ez a némi kényelmetlenséget okoz akkor, ha az időszámítás kezdetét magában foglaló időszak alatt eltelt évek számát akarjuk meghatározni. Az évszámokkal való matematikai műveletek megkönnyítésére a csillagászati kronológia az *időszámításunk kezdete előtti évek* számlálását nullával kezdi és negatív számokkal folytatja. Így a Kr. e. 1. esztendőnek a csillagászati kronológiában a 0 felel meg, a Kr. e. 2-nek a -1, és így tovább. Az időszámításunk kezdete utáni éveket azonban a történelmi évszámozás és a

csillagászati kronológia teljesen azonosan számlálja. *A kronológia tehát nem az időszámítás kezdőpontját változtatta meg* (hiszen erre céljának eléréséhez nem is volt szüksége) csak az időszámítás kezdete előtti évek megnevezését módosította. Vagyis a kronológia 0. esztendje időszámításunk kezdete előtt van, így még a kronológiában sem számolhatjuk hozzá az időszámítás szerinti első évezredhez.

Végezetül az észérvek mellett egy tekintélyre alapozott érv — ugyanezen tekintélyre való téves hivatkozások cáfolataként. A római katolikus egyház Krisztus jelképes születését 2000 karácsonyan ünnepli. Az ezt bevezető „szent év” (másfél év) valóban 1999 karácsonyan kezdődik, és mind a 2000., mind pedig a 2001. év kezdetét magában foglalja. Ennek azonban teológia, liturgiai okai vannak. A nagy keresztény ünnepeket hosszú előkészületi időszak vezeteti be az éves ünnepkörön belül is (gondoljunk csak a karácsonyt váró adventre vagy a húsvétot előkészítő nagybőjtre). Szó sincs tehát arról, hogy a pápa illetve a Vatikán nem akar állást foglalni az évezredvég kérdésében. Erről bárki meggyőződhet, aki a Vatikán honlapján (www.vatican.va) megnézi a szent év hivatalos ünnepi naptárát (több nyelven is olvasható). Az ünnepi naptár két idézett részlete önmagáért beszél:

(1999. December)

„31 Friday St Peter's Basilica Prayer vigil for the passage to the Year 2000”

(2000. December)

„31 Sunday St Peter's Basilica Prayer Vigil for the passage to the new millennium”

Mindkét alkalommal imádságos virasztásról van szó, csak 1999 szilveszterén „a 2000. év” beköszöntéig, 2000 szilveszterén viszont az „új évezred” beköszöntéig. Hogy stílszerű legyenek: „akiknek szemük van a látásra, láthatják”.

Taracsák Gábor

Az ezredvég vitát a magunk részéről lezártuk tekintjük— A szerk.